

Ontmoeting met Walram III

„In zijne geschiedenis van Limburg noemt Ernst de kerk van Rolduc het „Saint-Denis” der Hertogen van Limburg, voorzaten van ons geliefd vorstenhuis.

In het midden der kerk namelijk rusten de stoffelijke overblijfsels van Hertog Walram III, zeer diep begraven onder een graftombe, die beschadigd en half verbrijzeld door de hervormers der zestiende eeuw, in 1687 hersteld werd in de vorm, die zij nu nog heeft. Zij bestaat uit een hardstenen praalzerk, waarin een levensgroot beeld de hertog voorstelt in liggende houding en met stalen wapenrusting bekleed; in de trekken van het gelaat, bemerkt Ernst, is het nieuwe beeld de trouwe navolging van het eerste. De tegenwoordige sarcophaag ligt van 1687 af even onder de vloer en is met koperen traliewerk overdekt. De rand draagt het volgende opschrift:

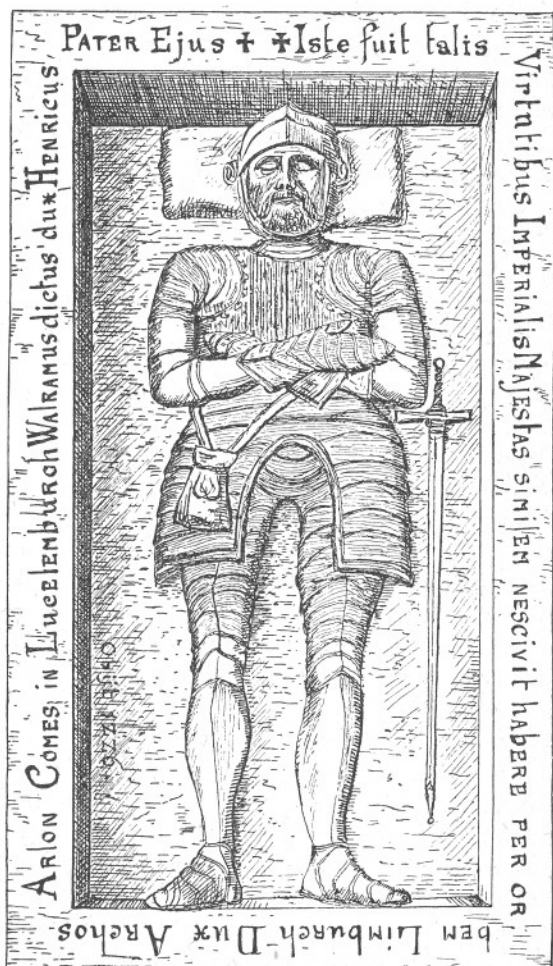
Iste fuit talis virtutibus imperialis
Majestas similem nescivit habere per
[orbem:
Limburch dux, archos Arlon, comes in
[Lucelemburch,
Walramus dictus, dux Henricus pater ejus.

Wij vertalen: Zóó was zijn uiterlijk; geen prins ter wereld beklom de keizerstroon, die hem in deugden evenaarde. Hij was Hertog van Limburg, Markies van Arlon, Graaf van Luxemburg. Zijn naam is Walram; hij was de zoon van Hertog Hendrik”.

Met deze sobere woorden leidt de kroniekschrijver van Rolduc in Woord en Beeld zijn hoofdstuk in over: De Kerk van Rolduc, Begraafplaats der Hertogen van Limburg.

De graftombe van Walram III, hertog van Limburg en graaf van Luxemburg, had van de eerste dag, dat ik mij Rolducien mocht noemen, mijn volle belangstelling; toen ik n.l. leerling der aloude Limburgse kostschool werd, was ik juist, wat mijn lectuur betreft, geheel vervuld van de heerlijk-romantische

werken van van Lennep, Conscience en vooral van Sir Walter Scott. Ik verslond in die dagen ridderromans in een tempo dat zelfs Don Quichotte verbaasd zou hebben. Middeleeuwse ridders, tournooien, burchten en kruisvaarders vervulden mijn gedachten met geheimzinnige verlangens naar die langvervlogen roemrijke tijden vol avontuur, ridderroem en schoonheid..... En deze rustig sluimerende Walram „nu tot steen ververstijfd in de adem des doods”, had in die zalige tijden geleefd, hij was met keizer Roodbaard en Richard Leeuwenhart naar het Heilig Land getogen „om het Heilige Graf aan de snode Turken te ontweldigen”, zoals

ons Geschiedenisboek het zo treffend uitdrukte.....

Was het wonder dat ik in de eerste weken van mijn Rolducse schooltijd veel en lang bij Walram's graftombe vertoefde? Wat heb ik het koperen roosterwerk, dat boven het graf is aangebracht vaak verwenst, het had in mijn ogen dezelfde functie als een troebele spiegelruit voor een Sinterklaaswinkell! Hoeveel uren heb ik naast en boven dat glimmende traliwerk gesleten! De avondlijke stilte in de kerk was bijna volkomen; gezeefd en gedempt viel het zonlicht door de gekleurde boogramen binnen, donker van kleur en vaag van vorm waren de kerkruimten bij ingang en priesterkoor; op onhoorbare voeten schuifelde een nonnetje bij de uitgang naar Klein Rolduc; de Godslamp beefde met vreemd-rode schemerglans als een kaarsvlam in een tochtige ruimte. En in zijn tombe sluimerde Walram met geloken ogen zo rustig, dat ik duidelijk zijn regelmatige ademhaling meende te horen.....

Plotseling bewoog de riddergestalte; de gepantserde vuist steunde op de zware deksteen, het hoofd rees van het geplooid hoofdkussen omhoog, de ogen waren wijd geopend, en staarden mij doordringend maar niet onvriendelijk aan; toen drukten zijn sterke armen het traliwerk open, en met één sprong, die de borst- en beenplaten deed kletteren, alsof een zwaardslag de vonken uit een gekloofde helm deed spatten als van een smidsaambeeld, stond Walram III „gehelmd, geharnast” ¹⁾ naast de lege tombe midden in de Rolducse kerk.....

Het vreemdste van alles was, dat ik helemaal niet verwonderd, laat staan ontsteld of „dodelijk geschrokken” was. Ik weet dat mijn verhaal de aandachtige jaarboek-lezer veel boeiender en natuurlijker zou voorkomen, wanneer ik zou verhalen, hoe mij het bloed in de aderen „schier” stolde, dat de tong mij aan het droge verhemelte kleefde, dat ik een rauwe kreet „die niets menselijks meer had”, door de sombere kerkgewelven deed galmen, en de achter in de kerk biddende filosoof haastig en lijkleek naar de uitgang toe-

wankelde..... Maar niets van dit alles. Ik was volkomen kalm, niet in het minst verbaasd of ontroerd; het verwonderde me alleen, dat de filosoof niets scheen te merken, en dat Walram zijn zwaard rustig liet liggen, waar het altijd had gelegen, terwijl toch de vingers van zijn ijzer-gehandschoende rechterhand zich beurtelings openden en sloten... „Edele heer”..... mijn stem klonk beheerst en onderdanig als die van een schildknaap met een 10 — voor etiquette — „edele heer, zal ik uw slagzwaard”?..... en reeds bukte ik gediensdig voorover..... Een honende lach sloeg me als een stormvloed om de oren „Mijn slagzwaard, ha, ha, ha! Noemt hij dat sierdegentje, dat daar ligt een slagzwaard! Een keukenmes is het, dat de koksjongens misschien dienstig kan zijn om een kalf te ontleden. Het zwaard dat ik aan de zijde van Richard Leeuwenhart voor Akkon tegen de duizendvoudige overmacht van Sultan Saladijn voerde, was van een heel andere makelei; drie schildknappen die ieder één voet, twee duim en drie palmen groter waren dan jij, mijn kleine spotvogel, hadden moeite het mij aan te reiken. Als jij uw geschiedenis bij mijnheer de Guasco behoorlijk gestudeerd hebt, dan zult ge moeten weten dat op bladzijde 73 van Rolduc in Woord en Beeld over mij geboekstaafd staat: „In het Oosten zien wij hem — dat ben ik Walram III † 1226 — steeds als den trouwen en onversaagden wapengezel van den dapperen Koning Richard Leeuwenhart van Engeland. Hij streed aan 's Konings zijde in den vreeselijken slag van Arsuf (1191), waarin Saladijn 8000 soldaten en 32 emirs op het slagveld liet, en Richard met zijn wapenbroeders tusschen de vijandelijke scharen woedde als de zeis tusschen de korenaren, gelijk de oorkonden het uitdrukken”.

Ik knikte zwijgend en bewonderend. En ditzelfde zal de lezer doen, als hij de geciteerde volzinnen — en de laatste vooral is van een uitzonderlijke lengte — met de originele tekst vergelijken wil; geen woord zal hij anders vinden, zelfs de komma's krommen zich op precies dezelfde plaatsen.

„Bent U anders nog al tevreden over uw tombe, edele heer”? vroeg ik, toen Walram

¹⁾ Zie Rolduc's Jaarboek 1921, blz. 99.

met gefronste brauwen in de nu lege groeve bleef staren, daarbij beurtelings zijn zwaar geharnast lichaam op het rechter en het linkse been latende rusten, alsof het lange staan hem vermoeide.

„Ik heb in veel leren berusten. Vergeet niet dat ik morgen over vijf jaar — op 22 Juni 1926 — hier 7 eeuwen zal rusten, en 700 jaar is een hele tijd. Maar de oude steenhouwer van Roda, Meester Herman van Sint Jans Geleen, die in de beroemde steenhouwerij van de vermaarde Leonard te Sittard zijn ambacht als leerling en gezelschap studeerde, voordat de abt van Roda Marsilius hem aan de dienst van kerk en klooster wist te binden, heeft mijn stoffelijk lichaam naar de natuur getrouw uitgebeeld. Alleen was mijn baard verscheidene duimen langer, en de hakken onder mijn voetzolen hoger. Maar ik wil geen haarklover heten en niet over kleinigheden vallen. De gordeltas, die misschien zelfs een geldbuidel moet voorstellen, op mijn rechterdij zit me echter al 695 jaar lelijk dwars. Wie heeft ooit gelezen of geschreven dat een Middeleeuwse ridder goud of geld met zich meevoerde, en dan nog wel op een zo in het oog lopende plaats? Een koopman of bedelmonnik mag zo'n geld- of broodbuidel oirbaar gevonden hebben, in geen ridderbrein zou zo'n profanatie wortel hebben kunnen schieten”.

„En de huidige bewoners van Rolduc, edele heer”?

Walram bleef zwijgend naar de nu mediterende filosoof kijken, zonder dat een van beiden de ander scheen te zien. Eindelijk ademde hij diep, keek mij met zijn lichtblauwe ogen, die als karbonkels schitterden in de nu bijna nachtdonkere kerkruimte aan en sprak:

„Te weinig eerbied bij de studerende jeugd voor een held, die in de vreselijke slag bij Arsuf (1191) van de 32 gesneuvelde emirs er een negental voor zijn rekening nam, al zwijgen de oorkonden hierover, helaas. Een was er bij, die vreselijk vloekend op mij los kwam stormen — maar gelukkig verstond ik zijn taal niet, want aan vloeken heb ik altijd donders het land gehad — maar met een schrikkelijke houw deelde ik hem netjes in twee gelijke helften, zo keurig dat Richard

Leeuwenhart, die op het onmenselijke vloeken leergierig was komen toeschieten, mij toeriep: „Als gij in Engeland komt, ridder Walram, zal ik er mij een eer in stellen, u voor dit wapenfeit het Victoriakruis op de borst te spelden”! Maar Richard sneuvelde helaas, voor hij zijn voornemen kon uitvoeren. En de moderne Rolducse jeugd ratelt over me heen, en slechts zelden blijft een ernstiger jongeling een ogenblik bij mijn groeve wijlen. Ze strooien het stof van hun schoenzolen rijkelijk tussen mijn baard, en vaak zijn mijn oogleden zwaar van droge Limburgse löss. Directeur Corten liet mij nog elke vacantie afstoffen, maar de laatste jaren..... maar ik raak ook daar wel aan gewend. Erger is het, dat de kennis van de Latijnse taal bij de jongelui zo afneemt. Als professor Cuypers met zijn leerlingen van de Rhetorica mij zijn jaarlijks bezoek brengt, staan de Beta-leerlingen over de verzen, die rond mijn tombe toch met duidelijk leesbare lettertekens gebeiteld liggen, te hakkelen als een dorpsmisdienaar in spe, die zijn confiteor opstamelt. In 1919 vertaalde zo'n exemplaar — ik weiger zo iemand nog een Gymnasiast te noemen — iste fuit talis door: „de talisman vluchtte van hier”, daarbij als ter verduidelijking naar mijn geldbuidel wijzend: ik kookte van woede, en dat midden Februari, en in deze kerk, ik had me bijna omgedraaid op mijn graf, maar ik bedacht bijtijds dat men dat in Nederland alleen *in* zijn graf mag doen, en ik voorkwam, door rustig te blijven liggen een flater mijnerzijds. Treuriger nog is voor mij de dag, als de zich H.B.S.-ers noemende scholieren komen. Die vier onnozele Latijnse verzen zijn hun ab ovo usque ad mala volkomen onbegrijpelijk. Zelf troost ik me bij de gewoonlijk korte visite met de beroemde woorden van de Romeinse senator Appius Claudius Caecus: Wat hoor ik; is dit hetzelfde Rolducse volk van vroeger, dat zo spreekt? Tot heden betreurde ik het verlies mijner ogen, maar ik wenste nu ook nog stokdoof te wezen, om uw minderwaardige gesprekken niet te moeten aanhoren.”!

„Maar de leraar, die hen rondleiden moet doet mij leed. Als hij boven mijn graf, van mij Walram III, hertog van Limburg, verta-

len zou: Hier ligt Claudius Civilis; hij sneuvelde tegen de Russen in de slag bij Nieuwpoort, die Wallenstein van Wellington verloor, zij zouden tevreden knikken, en onbewogen, als Amerikaanse toeristen, verder slenteren naar de volgende show. Om een ding ben ik tenminste blij, dat ik hier alleen lig, en niet naast mijn trouwe gade, Kungonda van Valkenburg, die er, zoals gij natuurlijk weet, op stond in haar geboorteplaats begraven te worden. Het zou haar hier toch al enige eeuwen te stil en te weinig modieus geweest zijn. Ze was n.l. voor een vroeg 13de-eeuwse burchtvrouw nog al fel op de mode, en die kan ze in Valkenburg beter volgen dan in deze rustige en afgelegen abdijkerk. Ze zal zich echter, daar twijfel ik niet aan, de laatste decennia, de ogen nog al eens uitgewreven hebben".....

Hier zweeg Walram, bewogen drukte hij mij de hand, dankte mij voor mijn oplettend luisteren, stapte, kletterend van metaal, terug

op zijn tombe, ging weer naast zijn rapier liggen, vouwde zijn handen in het gewone gebaar onder zijn borst, keek met een beetje minachting of zijn geldbuidel wel goed lag, zocht met zijn achterhoofd het makkelijke kuiltje in het hoofdkussen, sloot de oogleden, en vroeg vriendelijk of ik het koperen hekwerk sluiten wilde.....

Met een kletterende slag viel het zware getraliede hek plotseling uit mijn handen, de filosoof achter in de kerk hief met het horgeloge in de hand de rechterarm omhoog, en... denderend als altijd begon de ochtendbel van half zes te luiden, dat het daverde over de slaapzalen!

„Benedicamus Domino”.

„Deo Gratias,” stamelde ik, stomverbaasd en klaar wakker.....

J. P. BOYENS.

Eindhoven, 22 Juni 1947.

